

עומק הפשט

בס"ד, יום ג' פרשת בראשית כ"ג תשרי
תשע"ט, גליון נושא בענינא דיומא.

בירורי הלכה ופסקי דין אקטואליים, מפי גדולי
ופוסקי הדור שליט"א. לעורך לב המעיין, ואין
לסמוך על הדברים הלכה למעשה.

גליון נושא:

'ארבעת המינים אחרי סוכות'

פנינים

'לולב', סגולה להסרת כאבי גב!

בספר **שפתי נבונים** (פרק א סימן כג) סגולה
בדוקה לאדם שסובל מכאבי גב, להניח את
הלולב של מצוה אחר סוכות, תחת מזרון
המטה שישנים עליו. וסמך לסגולה זו **במדרש**
(תנחומא אמור יט, רבה אמור ל יד) שהלולב
דומה לשדרה, וכתוב כל עצמותי תאמרנה ד' מי
כמוך.

בקובץ **עיון הפרשה** (גליון קס ירח האיתנים
אות כו) הובא ספיקו של הרה"ג **גמליאל הכהן**
רבינוביץ שליט"א האם מותר לטלטל את
הלולב בשבת ולהניח תחת המטה, שיש בזה
סגולה להסיר כאבי גב. ויש בזה שני שאלות:
א. האם הלולב מוקצה. ב. האם מותר לעשות
סגולה זו בשבת.

יש להוכיח שאין הלולב מוקצה, מהמבואר
בשו"ע (סימן שח סעיף כ) לגבי חריות - ענפי
דקל שקצצם לשריפה, מוקצים הם ואסור
לטלטלם, ואם ישב עליהם מעט מבעוד יום,
מותר לישוב עליהם בשבת. ומפורש **במשנ"ב**
(ס"ק פה) שאפילו במחשבה לשבת עליהם
מותר, ואין צריך מעשה.

לגבי איסור רפואה, מבואר **במשנ"ב** (סימן
שכח ס"ק קמג) **ובשער הציון** (אות קד) שמותר
לעשות בשבת רפואה של סגולה, ואם כן עולה
שמותר לעשות סגולה זו בשבת. ❖

'תשמישי מצוה'

במאמר זה נברר, מה דינם של ארבעת
מינים אחרי סוכות.

כתב **השולחן ערוך** (סימן תרסד סעיף ח)
יש מי שאומר שהושענא שבלולב אף על פי
שנזרקת אין לפסוע עליה. הרמ"א שם מציין
לסימן כ"א לגבי ציצית, שמבואר שם בסעיף
א שאף לאחר שנקרעו הציציות, אין לנהוג
בהן מנהג בזיון לזרוק אותם במקום מגונה,
ופירש **המשנ"ב** (ס"ק ז) שהכוונה שאסור
לזרוקן לאשפה בידים, אבל אינם צריכים
גניזה, ואם מחמת שלא גנזם הם נזרקו
ממילא, אין בכך חשש. ויש מדקדקין לגונזן,
והמחמיר ומדקדק במצות תבוא עליו ברכה.

1. יעשה בו מצוה נוספת

שריפת חמץ ואפיית מצות: כלל ידוע הוא,
כל דבר שנעשה בו מצוה אחת, טוב לעשות
בו מצוה נוספת.

לפי זה כתב הרמ"א (סימן תרסד סעיף ט)
ונהגו להצניע ההושענות לאפיית מצות, כדי
לעשות בה מצוה. מנהג נוסף - מאותו טעם,
מוזכר **במשנה ברורה** (סימן תמה ס"ק ז), טוב
לשרוף החמץ בהושענות, כי הואיל ונעשה בו
מצוה אחת, יעשה בו גם מצות 'תשביתו'.

חלוקה מעניינת כתוב **בשולחן ערוך הרב**
(סימן תמה סעיף יב), יש נוהגים לשרוף את
החמץ בערבה שחבטו אותה בהושענא רבה,
משום שכל דבר שנעשה בו מצוה אחת נכון

לעשות בה מצוה אחרת, ויש נוהגים להבעיר בערבות הלולב את התנור בשעת אפיית המצות.
מבואר שיש חילוק בין הערבות שבלולב לערבות שבהושענא רבה.

קולמוס: בהגהות מיימוניות (הלכות לולב פרק ז הל' כו) כתב וריב"ק היה נוהג בערבה, וכן בערבה של לולב להכין מהעצים קולמוסים, ולבער בהן חמץ בפסח, כפי שנאמר לגבי עירוב שכיון שנעשה בו מצוה אחת יעשה בו מצוה נוספת.

בשמים להבדלה: בשולחן ערוך (סימן רצז סעיף ד) נהגו לברך על ההדס בהבדלה כל עוד שעדיין אפשר. ופירש המשנה ברורה (סימן רצז ס"ק ח) שיש ענין לברך על ההדס של ארבעת המינים, שמכיון שנעשה בו מצוה אחת, יעשה בו מצוה נוספת, אבל דוקא בשאר ימות השנה ולא בסוכות, כיון שאז הוקצה למצותו, ומה שכתב כל היכא דאפשר, היינו כל היכא שיש בו עוד ריח קצת ריח, אז מצוה לכתחילה להדר אחריו. וכתב הרמ"א שיש אומרים שאין לברך על הדס יבש כיון שאינו מריח, אלא יש להניח גם הדס עם הבשמים, שאז יוצא לפי כל השיטות.

בספר משמרת שלום (סימן מד) כתב שיש לקלוע את העלים של הלולב, ולהניח בתוכם את עלי ההדס להריח בהבדלה.

2. לזרוק על ארון הקודש

בספר מלבושי יו"ט (על הלבוש) הובא מנהג ישראל אחרי הושענות בהושענא רבה זורקים את הערבות על ה'זיזים' שבבית הכנסת, (ולא הזכיר ארון הקודש), ובכך משליכים את ניצוצי הדין, וזורקים אותו לסיום של ימי הדין. הסבר נוסף כתב במועדים וזמנים (חלק ב סימן קלא) שהמנהג הוא כעין אסמכתא למנהג שהיה בבית המקדש, בהושענה רבה היו זוקפים את הערבות על גבי המזבח משני צדדיו, וארון הקודש שבבית הכנסת עומד כיום במקום המזבח. בספר דרכי חיים ושלום (מונקאטש, אות תשצג) כתב שלא ראוי לזרוק את הערבות על ארון הקודש, כי יש בכך משום ביזיון, אלא יקחם לביתו, וישרפם בשריפת חמץ. המהרש"ם (שו"ת חלק ד' סימן נז) מיישב את המנהג, שכיון שכך נהגו נחשב כאילו 'לב בית דין מתנה' עליהם, שיוכלו להניח עליהם את ההושענות.

3. סגולה

באלף המגן (סימן תרס סעיף ז) כתב שבמוצאי סוכות יקח את הלולב ומיניו, וישמרם במקום מיוחד, כדי שהם יישארו לו ויוכל לראות אותם, ולזכור על ידם להינצל מכל צרה, ולא יזרוק אותם לאשפה כי הם רומזים לענין גדול. בקונטרס אחרון מביא המנהג לקחת את האתרוג ולעשות ממנו ריבה בסוכר, ואוכלים אותו בליל ט"ו בשבט, וסגולה ללידה קלה, שאשה בהריון תאכל מהאתרוג.

כתב במנורת המאור (סימן נג כלל ד) וז"ל - שמעתי שיש בערבה של

האתרוג כסגולה לרפואה

המדרש מביא מעשה בחסיד אחד, שביום הושענא רבא נתנה לו אשתו עשרה דינרים כדי לקנות דבר מה לבנים לכבוד החג. כיוון שיצא לשוק, פגעו בו גבאי צדקה ואמרו הנה הגיע "בעל הצדקות", וביקשו שיתן חלקו למצווה השובה של קניית מעיל ליתומה. נתן להם את עשרת הדינרים שקיבל מאשתו, והתבייש לחזור לביתו. הלך לו לבית הכנסת וראה שם אתרוגים שהתניקו מקלקלים ביום הושענא רבא, שכן המשנה מביאה שביום השביעי לחג הסוכות - שהוא יום הושענא רבא - "מיד תינוקות שומטין את לולביהן ואוכלין אתרוגיהן"¹⁰. לקח החסיד מהאתרוגים העזובים ומילא שקו, ופרש לים הגדול עד שהגיע למדינת המלך, ושיחקה לו השעה שכן המלך חש כמעיו, ואמרו לו בחלום שרפואתו היא שיאכל מהאתרוגים שהיהודים מתפללים עמהם. הלכו וחיפשו בכל הספינות ובכל המדינות, עד שמצאו את החסיד היושב על שקו, וחיפשו כשקו ומצאו את האתרוגים, הביאו את האתרוגים לפני המלך, אכל ונתרפא, ולפי פקודת המלך מילאו שקו בדינרים¹¹.

וכתב בספר "יפה ללכ" שמעלה גדולה לאישה הרה העומדת ללדת, וכן לאישה המקשה ללדת לאכול אתרוג בט"ו בשבט, והיא סגולה שתלד ברווח ולא בצער, ושהתניק יצא לחיים טובים ולשלום¹². ובספר "אהל ישכר" כתב וזה לשונו: "בשם מרן היהודי הקדוש מפשיסחא, שמי שאוכל אתרוג בט"ו בשבט, יזכה להשלים שנתו"¹³.

עמוד מס 112 אעירה שחר: זעפרני, שמואל (4) {0} הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

הושענא רבא סגולת שמירה למתכוון בה בסכנת דרכים, והכל לפי כושר מעשיו וטוב כוונתו, והבוטח בה' בצל ש-ד-י יתלונן. עד כאן לשונו.

כתב בספר יפה ללב הירא מפחד לילה וחלומות רעים, יניחם בכר תחת מראשותיו שישן עליו. ובליקוטי מהרי"ח המליך, לבשל את הערבה במים וישתה את המים והוא סגולה לזרע של קיימא, והרמז לכך שכן 'ערבה' בגימטריה זרע. ונהגו הנשים המעוברות לנגוס הפיטם לסגולה ללדת בנקל שהרי יש מאן דאמר דעץ הדעת שאכל אדם אתרוג היה, ונותנים מעות לעניים,

ואומרות התפילה המובאת בספרים רבש"ע בשביל חוה שהיתה אוכלת מעץ הדעת גרם אותו חטא מיתה בעולם ואם הייתי באותו זמן לא הייתי אוכלת ולא הייתי נהנית ממנו, כמו שלא רציתי לפסול אתרוג זה בשבעת ימי החג שעברו, והיום שפסלתי אין בו מצוה, וכשם שיש לי הנאה בפיטום זה, כך הייתי נהנה לראות העץ הדעת שאמר הקב"ה לאדם וחוה לא תאכל, ולא הייתי עוברת את ציווי, ותקבל ברצון את תפלתי ואת תחנתי שלא אמות מלידה זו ותושיעני לילד בנחת ובלי צער, ולא יהיה לי ולא לוולדי שום נזק כי אתה האל המושיע. מנהג זה הובא בנזיר שמשון והעתיקו בליקוטי מהרי"ח, ובחיים וברכה (אות רכח) ומועד לכל חי (סימן כד אות כה).

בתורת המועדים (סימן תרסד ס"ק יג אות ה) הביא בשם הגר"ח קנייבסקי שליט"א שגם בהושענא רבא יכולות לעשות כן, דלא הוקצה רק שלא להשתמש בו שאר הנאות, אבל בנגיסה שאין שום הנאה ממנו שהרי רק נושכים את הפיטם וזורקים אותו מותר. מאידך בספר דרכי חיים ושלום (אות תשצו) כתב בשם המנח"א שאין לנגוס האתרוג בהושענא רבא רק אחר שמיני עצרת. בספר סגולות ישראל סגולה שלא יחלה בלבו שיאכל מן האתרוג אחר הסוכות. בספר המידות (פחד טז) הושענות חבוטים מסוגלים לבטל הפחד.

סיכום הגיליון:

4. דינים העולים

- א. **חשוב:** לאחר סוכות אין לזרוק את ארבעת המינים בביזיון, אלא שאינן צריכין גניזה, ויש מדקדקים לגונזם.
- ב. **מצוה:** 'כיון דאיתעביד מצוה חדא ליעביד בהו מצוה אחרית' ולכן ראוי לשומרם לשריפת חמץ, ולאפית מצות. וההדסים לבשמים להבדלה.
- ג. **ארון קודש:** יש זורקים את הערבות בהושענא רבה על גבי הארון קודש. ויש מפקפקים במנהג זה.
- ד. **סגולה:** הרבה סגולות נאמרו שאפשר לעשות עם ארבעת המינים אחרי סוכות. ❖

עומק הפשט'

נייד: 052-7687405 | פקס: 02-6507823 | 5047867@gmail.com

לעילוי נשמת

הגיליון הוקדש לעילוי

נשמת הגאון האדיר

רבי דוד ב"ר ברוך

ראובן שלמה הלוי

יונגרייז זצ"ל ראב"ד

ירושלים נלב"ע כ"ג

תשרי תשל"ב

ת.נ.צ.ב.ה.

הנושא לשבוע הבא;

דין פסי רכבת שנכנו בשבת

אפשרות להנצחה; לע"נ, לרפ"ש, לישועה, וכדומה!

ניתן לשלוח - רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה.

אפשר לתרום עבור הוצאת הגיליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדריים פלוס' ו'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.

וכן בקו הצדקה 073-2757000 יש להקיש עבור קוד 1529.

הודעה:

אפשר לקבל את הגיליון

כל שבוע במייל

5047867@gmail.com